

การจัดการองค์ความรู้ประเพณี เหน่เอ็นหล่อโง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน

เกาะพยามจังหวัดระนอง

Knowledge Management, Na-En Lorbong for Morgan Ethnic Groups in Koh Phayam Ranong

ปราณิสา แซ่ลิม¹ กิตติกรณ นพุดมพันธ์²

Pranisa Saelim, Kittikorn Nopudomphan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ พิธี “เหน่เอ็นหล่อโง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง 2) เพื่อจัดการความรู้ พิธี “เหน่เอ็นหล่อโง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรู (Knowledge Spiral : SECI Model) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 17 คน แบ่งได้เป็น 1) ผู้สืบทอดเชื้อสายโดยตรงของร่างทรงในพิธีเหน่เอ็นหล่อโง จำนวน 2 คน 2) ผู้สูงอายุและชาวมอแกนในชุมชนมอแกนที่เคยได้มีการเข้าร่วมประเพณี “เหน่เอ็นหล่อโง” จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า การประเมินต่อประสิทธิภาพสื่อวีดิทัศน์ “พิธีเหน่เอ็นหล่อโง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จ.ระนอง โดยผู้รู้ในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนมีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.04) และโดยบุคคลสำคัญภายนอกชุมชนมอแกนประสิทธิภาพสื่อวีดิทัศน์มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ระดับดีมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดพบว่า ประเพณีเหน่เอ็นหล่อโงของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยามจังหวัดระนอง ได้เข้าสู่ขั้นวิกฤตสูญหาย เยาวชนมอแกนรุ่นหลังไม่รู้จักประเพณีรากเหง้าของชาติพันธุ์ตนเอง เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีต ปัจจัยการแทรกแซงจากสังคมส่งผลให้แนวคิด อัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณีเกิดการถดถอย พิธีกรรม เครื่องเซ่นไหว้ ไม่ได้ถูกจัดขึ้นตามที่เคยจัดในอดีต ประเพณีได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของคนในชุมชนโดยอาศัยองค์ความรู้จากคนรุ่นเก่า การสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนไม่มีภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูด จึงไม่มีการจดบันทึก เน้นการจดจำและเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตนเอง การจัดการความรู้โดยใช้ SECI Model จึงเป็นการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ที่เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว

Received: 2023-06-09 Revised: 2023-06-24 Accepted: 2023-06-27

¹ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University. Corresponding Author e-mail: pranisa5339@hotmail.com

² มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University

ยิ่งขึ้น จากการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ที่รื้อฟื้นและรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงในการจัดพิธีเห่นเ็นหล่อบอง

คำสำคัญ (Keywords): องค์ความรู้พิธีเห่นเ็นหล่อบอง; ชาติพันธุ์มอแกน; ประเพณีเห่นเ็นหล่อบอง; SECI Model

Abstract

The purpose of this dissertation is 1) To study the knowledge of the “Na En Lor Bong” ceremony of the Morgan community, Phayam Island, Ranong. 2) To manage the knowledge of the “Na En Lor Bong” ceremony of the Morgan community, Phayam Island, Ranong. By applying the Knowledge Spiral (SECI Model). The target population in this dissertation are 17 people divided into 1) two direct descendants of Morgan community who participated in the “Na En Lor Bong” ceremony. 2) the fifteen seniors and the Morgans who have participated in the “Na En Lor Bong” ceremony. Group of three tool inspection experts. The statistical data used for analyzing are the Mean and Standard Deviation. The results indicated an evaluation video media efficiency of the “Ne En Lor Bong” ceremony of the Morgan community, Phayam Island, Ranong. Morgans were knowledgeable in the Morgan ethnic group, the overall performance at very good level ($\bar{x} = 4.97$, S.D. = 0.04) and the important third party, the overall performance also at very good level ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.27) for statistical significance at 0.05. Overall, it was at the highest level. The “Ne En Lor Bong” ceremony of the Morgan community, Phayam Island, Ranong has entered a crisis stage. the new generation of Morgan are unaware of their ethnic traditions. Due to the change of lifestyle and social intervention factors, the concept of identity, culture and tradition retrogressed, and the ceremony was not organized as in the past. Traditions have been modified according to the suitability of the people in the community based on the knowledge of the older generation. It is difficult to inherit culture and traditions because the Morgan lived without written language there is only spoken language therefore, there is no record. Focus on memorizing and learning by one's own experience. Knowledge management using the SECI model is a new type of learning management. The learning is easier and faster. From learning through video media that revived and gathered knowledge from real experiences in organizing the Ne En Lor Bong ceremony.

Keywords: the knowledge of the “Na En Lor Bong” ceremony; Morgan; Nae En Lo Bong ceremony; SECI Model

บทนำ (Introduction)

“ชาวเล” กลุ่มชาติพันธุ์ หรือ ชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย กระจายอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ สตูล กระบี่ พังงา ภูเก็ต และระนอง ซึ่งอาศัยอยู่แถบชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและชายฝั่งทะเลอันดามัน เมื่อรวมประชากรชาวเลทั้งหมดคาดว่าจะประมาณ 12,000-13,000 คน โดยสามารถแบ่งกลุ่มชาวเลในประเทศไทยออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่ม อูรักลาโว้ย อาศัยอยู่ในจังหวัด ภูเก็ต กระบี่ สตูล 2) กลุ่มมอแกน อาศัยอยู่ในจังหวัดพังงา และ 3) กลุ่มมอแกน อาศัยอยู่ในจังหวัดระนอง โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้รวบรวมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรของชาวเลทั้งสามกลุ่มเอาไว้ดังนี้

“ในปัจจุบันสามารถแบ่งชาวเลที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ อูรักลาโว้ย (Urak Lawoi) มอแกน (Moklen) และมอแกน (MoKen) ชาวเลทุกกลุ่มตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชายฝั่งทะเลหรือเกาะต่าง ๆ หรือในบริเวณที่ไม่ห่างจากชายฝั่งทะเลมากนัก ตั้งแต่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล คาดว่ามีประชากรชาวเลทั้งสามกลุ่มในประเทศไทยราว 12,000 คน โดยคาดว่ามีประชากรชาวอูรักลาโว้ยอาศัยอยู่ในประเทศไทยราว 4,000 คน ประชากรชาวมอแกนอาศัยอยู่ในประเทศไทยราว 7,000 คน และ ประชากรชาวมอแกนอาศัยอยู่ในประเทศไทยราว 1,000 คน” (นฤมล อรุโณทัย และ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2557)

การดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติหรือท้องทะเลเป็นหลัก ส่งผลให้กลุ่มชาวเลมีทักษะและความรู้ในด้านของการดูทิศทางลม ทิศทางน้ำ หรือการเอาตัวรอดจากการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องของการหาอาหารจากท้องทะเลจนสามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ในปัจจุบัน กลุ่มชาวเลทั้งสามกลุ่มจึงมีความคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านของภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม โดยมีสิ่งหนึ่งที่ยึดโยงให้กลุ่มชาวเลได้ระลึกถึงชาติพันธุ์ของตนเองอยู่เสมอ นั่นคือ “ความเชื่อ” เชื่อในเรื่องของวิญญาณบรรพบุรุษ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับป่าและท้องทะเล โดยเพื่อแสดงถึงความเคารพ และระลึกถึงรากเหง้าชาติพันธุ์ของตนเอง จึงมีการจัดพิธีประจำปี นั่นคือ “พิธีเห่เอนหล่โง” พิธีฉลองสำคัญประจำปีของชาวเล พิธีกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อบูชาเส้นไหว้บรรพบุรุษ โดยมีคนในชุมชนมอแกนร่วมกันจัดงานขึ้นปีละ 1 ครั้ง ในวันข้างขึ้น เดือน 5 ของทุกปี เป็นประเพณีที่สร้างเงื่อนไขในการรวมญาติ ที่มีการกระจายตัวออกไปทำงานนอกชุมชน หรือย้ายไปอาศัยอยู่เกาะต่าง ๆ ได้มาปิดป่าโรคภัยอันตรายต่าง ๆ ไปจนถึงการร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน แต่ความเชื่อนี้กำลังจะสูญหายไปจากชาวเลมอแกน เกาะพยาม ระยะเวลาเกือบสิบ ปี ที่พิธีสำคัญอย่าง “พิธีเห่เอนหล่โง” ในชุมชนมอแกน เกาะพยามนี้ไม่ได้ถูกจัดขึ้น เนื่องจากผู้นำในการทำพิธีหรือร่างทรงประจำหมู่บ้านมอแกน เกาะพยาม ที่ชาวบ้านเชื่อถือกันว่าสามารถสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษ มีอาการป่วยตั้งแต่ พ.ศ. 2558 และได้เสียชีวิตด้วยความชราในปี พ.ศ. 2560 และ และยังขาดการสืบทอดมาจนถึงในปัจจุบัน รวมไปถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ “วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป” ส่งผลให้เด็กรุ่นหลังในชุมชนมอแกนไม่รู้จักพิธีที่สำคัญของชาติพันธุ์ตนเอง มีเพียงการบอกเล่าจากผู้ใหญ่แค่บางส่วนที่เอ่ยถึงเพียงชื่อประเพณี แต่ไม่มีการบอกถึงคุณค่า ความเป็นมาของชาติพันธุ์ตนเองอย่างภาคภูมิใจ ดังนั้นการรวบรวมความรู้และจดบันทึกให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน

จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะชาวมอแกนไม่มีการจดบันทึก ไม่มีภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูดกันเฉพาะกลุ่มเท่านั้น การรวบรวมองค์ความรู้ประเพณี “พิธีเห่นเ็นหล่อโง” นี้จึงสามารถสร้างคุณค่าให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนรุ่นหลัง ได้สืบค้นหาและเกิดการเรียนรู้ถึงประเพณีของชาติพันธุ์ตนเองอย่างภาคภูมิใจ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) พิธี “เห่นเ็นหล่อโง” ของชาวมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง จึงเป็นการรวบรวมฐานความรู้ที่อยู่ในตัวคนที่ได้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของลูกหลานผู้สืบทอดพิธีกรรมและชาวบ้านในชุมชนมอแกน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเก็บรวบรวมเป็นองค์ความรู้ให้เป็นที่จับต้องได้หรือเป็นลายลักษณ์อักษรตามรูปแบบการจัดการความรู้แบบ SECI Model ของ Nonaka และ Takeuchi ที่ได้เสนอ แนวคิดว่าความรู้ของคนสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit) และความรู้ฝังลึก (Tacit) โดยใช้ เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น

การสกัดความรู้ที่ฝังลึก (Tacit) ในตัวบุคคลครั้งนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมอแกนที่เติบโตมาพร้อมกับธรรมชาติและความเชื่อ ถึงแม้ว่าสังคมในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่องค์ความรู้ พิธี “เห่นเ็นหล่อโง” นี้จะเป็นเหมือนเครื่องเตือนใจ ให้ชาวมอแกนได้เห็นคุณค่าในความเป็นมอแกน รักถิ่นฐาน และภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง ซึ่งจัดทำการบันทึกในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา จัดนำเสนอและเผยแพร่ช่องทาง Internet ให้บุคคลภายนอกชุมชนหรือบุคคลทั่วไปได้เห็นถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์มอแกนที่ให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษ วิทยุญาณ และธรรมชาติผ่านพิธีเห่นเ็นหล่อโงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ พิธี “เห่นเ็นหล่อโง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง
2. เพื่อจัดการความรู้ พิธี “เห่นเ็นหล่อโง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาการจัดการความรู้ พิธี “เห่นเ็นหล่อโง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาองค์ความรู้ในพื้นที่ โดยรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาและสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก การบันทึกและนำข้อมูลมาจัดกระทำวิเคราะห์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้สืบทอดเชื้อสายโดยตรงของร่างทรงในพิธีเห่นเ็นหล่อโง จำนวน 2 คน 2) ผู้สูงอายุและชาวมอแกนในชุมชนมอแกนที่เคยได้มีการเข้าร่วมประเพณี “เห่นเ็นหล่อโง” จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพิธีเห่นเอ็นหล่อโง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง โดยนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ขอคำแนะนำและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยแยกประเด็นตามขอบเขตของเนื้อหา โดยการนำรูปแบบทฤษฎี SECI Model ของ Nonaka และ Takeuchi ในการจัดการความรู้ พิธี “เห่นเอ็นหล่อโง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อออกแบบแบบสัมภาษณ์และหาประสิทธิภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

2. ตรวจสอบข้อมูลโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Member Checks) โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือชาวมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลหลักฐาน และผลการวิจัยที่ได้จัดการความรู้ ที่กระทำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากบกพร่องข้อมูลในส่วนไหน จะมีการสอบถามเพิ่มเติม เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนมากที่สุด

3. เชื่อมโยงข้อมูลวิจัย เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลหลักฐานและผลการวิจัยที่อาศัยการตีความของข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้ มีความไว้วางใจได้ มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงอย่างละเอียดและครบถ้วน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. จากการศึกษาค้นคว้าความรู้พิธีเห่นเอ็นหล่อโงของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยาม จ.ระนอง ที่ไม่ได้ถูกจัดขึ้นเกือบสิบปีสะท้อนให้เห็นได้ถึงปัญหาหลัก 3 ประการนั้นคือ

1. วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่ถูกกลืนกินด้วยสังคม ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนได้ถูกแทรกแซงจากหลายฝ่าย เช่น ภาครัฐ บุคคลภายนอก เป็นต้น หลังจากการเกิดเหตุการณ์ สีนามิ ภาครัฐได้ให้การช่วยเหลือกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมไปถึงคนชายขอบที่ไร้บัตรประชาชนอย่างกลุ่มชาวเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน ซึ่งอาจขาดความเข้าใจถึงวิถีชีวิต ส่งผลให้การช่วยเหลือกลายเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางอ้อม การบริจาคเสื้อผ้า อาหารสำเร็จรูป ไปจนถึงการสร้างที่อยู่ลักษณะที่มีความคงทนมากขึ้น จนลืมนึกไปถึงรูปแบบที่อยู่อาศัยในอดีตที่ผ่านมาของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน การแทรกแซงจากบุคคลภายนอก ผู้ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและในขณะเดียวกันได้มีการเผยแพร่หลักความเชื่อในชุดรูปแบบอื่น ๆ เพื่อพยายามปรับปรุงคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้น ส่งผลให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีแนวคิดที่แตกต่างออกไปจากวัฒนธรรมเดิม

2. การสืบทอดแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1.การสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของลูกหลานกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนที่ต้องร่วมกันจัดพิธีตามขนบธรรมเนียม 2.การสืบทอดโดยเชื้อสายของผู้ทำพิธีหรือผู้สื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษ ตามความเชื่อสามารถสืบทอดจากเชื้อสายโดยตรงของผู้ทำพิธีเท่านั้น ปัจจุบันพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนส่งผลต่อวัฒนธรรมและความเชื่อโดยตรง การออกทะเลหรือหาสัตว์ทะเลมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างในอดีต อาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอีกต่อไป จึงต้องออกไปทำงานต่างถิ่น รับจ้างใช้แรงงานตามสถานที่ต่าง ๆ ปัจจุบันจึงส่งผลให้การกลับมาจัดพิธีเหนือน้ำหล่อโบงที่ถูกจัดขึ้นเพียงปีละครั้งเป็นสิ่งที่ยากขึ้น คนในชุมชนเข้าร่วมพิธีน้อยลง เมื่อผู้ทำพิธีสื่อสารกับดวงวิญญาณบรรพบุรุษมีอายุมากขึ้น เกิดการล้มป่วยและเสียชีวิตในที่สุด ส่งผลให้การรับช่วงสืบทอดพิธีกรรมเกิดช่องว่างที่ไม่มีผู้สืบทอดประเพณีต่อได้รุ่นใหม่จึงไม่รู้จักและไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง ดังที่ นฤมล อรุโณทัย (2557: 245) ได้กล่าวไว้ว่า “มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ากำลังจะสูญหายไปท่ามกลางการเข้ามาของกระแสทุนและพาณิชย์นิยม การปกป้องคุ้มครองผู้คนและวัฒนธรรมที่เปราะบางเช่นนี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งก่อนที่จะประเทศไทยจะสูญเสียวิถีวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ไปอย่างไม่มีวันย้อนกลับมาได้”

3.การเปลี่ยนแปลงของประเพณี ในอดีตการจัดพิธีเหนือน้ำหล่อโบง ถูกจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 9 วัน 9 คืน ในวันแรกจะเป็นการทำพิธีสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อเป็นการเชิญมาให้พร และปิดเป่าสิ่งไม่ดีให้กับลูกหลาน เมื่อเสร็จพิธีกรรมแล้ว ในช่วงค่ำจะเป็นการร่วมเฉลิมฉลองกันในชุมชนตลอดไปจนครบ 9 คืนโดยไม่มีการออกทะเล โดยในปัจจุบันการจัดพิธีได้ถูกลดเหลือเพียง 7 วัน 3 วันไปจนถึง 1 วัน หรือตามความสะดวกของคนในชุมชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การถูกสังคมกลืนกินวัฒนธรรมและประเพณี ส่งผลให้ความสำคัญของประเพณีจึงถูกลดลงตามไป การจัดพิธีจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตามสภาวะสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากการจัดพิธีในแต่ละครั้งอาจต้องใช้สิ่งของต่าง ๆ ในการเช่นไหว้ทำพิธี เงินจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญในการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่าง ๆ ต่อการจัดทำพิธีในแต่ละครั้ง ของเช่นไหว้หรือองค์ประกอบการจัดพิธีจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ยังคงไว้ถึงหัวใจหลักของการจัดพิธีนั้นคือการระลึกถึงวิญญาณบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ซึ่งจากข้อมูลที่ค้นพบได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ สัจจารักษ์ (2556: 196) ได้กล่าวไว้ว่า “อัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชาวเลมอแกนในปัจจุบันนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตค่อนข้างมาก โดยอัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และอาหารการกิน ที่อยู่ในสภาพสูญหายไปแล้ว อัตลักษณ์ที่อยู่ในสภาพที่ยังคงอยู่ ได้แก่ การประกอบอาชีพ การทำมาหากิน ภาษาและศิลปะการจักสานส่วน อัตลักษณ์ที่อยู่ในสภาพใกล้จะสูญหาย ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต สังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวเลมอแกนและกลุ่มชนอื่น ๆ ด้านความเชื่อ พิธีกรรม และระเบียบประเพณีเช่น พิธีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ เหนียะเอนหล่อโบง ศิลปะการเล่นดนตรี การร่ายรำและการขับร้อง”

จากการศึกษาความรู้พิธีเห่นเอ็นหล่อโงของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยามจ.ระนอง ได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมออกแบบแผนกิจกรรมแบบสอบถามข้อมูลและจัดแบ่งตามหัวข้อที่กำหนดโดยแบ่งขอบเขตเนื้อหาออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ที่มาของประเพณี พิธี “เห่นเอ็นหล่อโง” พิธีเห่นเอ็นหล่อโงเป็นพิธีกรรมที่ถูกจัดขึ้นมีระยะเวลานานกว่าร้อยปี เป็นพิธีกรรมที่ยึดโยงจิตใจของคนในชุมชนมอแกนที่เกิดขึ้นจากความเชื่อในดวงวิญญาณชั่วร้ายและนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่าการนับถือผี โดยมีพิธีเช่นไหว้อาหารคาวหวาน พิธีปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย และร่วมกันเฉลิมฉลองกันในเวลากลางคืน โดยแท้จริงแล้วพิธีเห่นเอ็นหล่อโงอาจแฝงนัยสำคัญของการรวมตัวลูกหลานมอแกนที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่าง ๆ มาร่วมกันสนุกสนานเปรียบเสมือนเป็นการพักผ่อนจากการใช้ชีวิตในทะเลมาตลอดปี ซึ่งในชุมชนมอแกนเกาะพยามจ.ระนอง ไม่ได้มีการจัดพิธี “เห่นเอ็นหล่อโง” มาตั้งแต่ พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กรุ่นหลังมอแกนไม่รู้จักประเพณีที่สำคัญของชาติพันธุ์ตนเอง

ช่วงที่ 2 ข้อมูลหลักเกี่ยวกับพิธี “เห่นเอ็นหล่อโง” การจัดพิธีเห่นเอ็นหล่อโง เกิดขึ้นในเดือนห้าทางจันทรคติ โดยในอดีตมีการจัดพิธีเห่นเอ็นหล่อโงขึ้นถึง 9-7 วัน แต่ในปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของคนในชุมชนมากขึ้นเหลือเพียง 1-3 วัน และในปัจจุบันเหลือเพียง 1 วันเท่านั้น ซึ่งระยะเวลาในการจัดงานแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงเช้า-บ่าย จัดเตรียมของเพื่อใช้ในพิธี ช่วงเย็นโดยประมาณ 5 โมง เป็นช่วงของการทำพิธีเห่นเอ็นหล่อโง โดยมีออละลูตีเป็นผู้เริ่มพิธี ช่วงค่ำหลังจากพิธีเสร็จแล้ว เป็นช่วงของการเฉลิมฉลองของคนในชุมชน ในการทำพิธีสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ช่วง 1) ช่วงของการเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษ 2) ช่วงของวิญญาณบรรพบุรุษรับของเช่นไหว้ 3) ช่วงของการปิดเป่าโรคร้ายให้กับลูกหลาน 4) ช่วงรำรอบศาล 5) ช่วงการส่งวิญญาณชั่วร้าย โดยในช่วงของการทำพิธีเช่นไหว้อาหารคาวหวาน ออลังลูตี หรือร่างทรงวิญญาณ จะเป็นเสมือนตัวแทนวิญญาณบรรพบุรุษที่ได้มารับและกินของเช่นไหว้และตรวจดูความครบถ้วนของอาหารของเช่นไหว้ในพิธีอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตามความเหมาะสม แต่ยังคงต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ นั่นคือ ขนมหวาน 9 อย่างและอาหารสุก/ดิบ

ช่วงที่ 3 การสืบทอดของประเพณีเห่นเอ็นหล่อโง เป็นการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น ไม่มีแบบบันทึกใด ใช้การสั่งสมประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เด็กมอแกนรุ่นใหม่จึงรู้เพียงว่าเป็นประเพณีไหว้ผี และในปัจจุบันยังประสบปัญหาของการขาดผู้สืบทอด ออละลูตี หรือผู้นำทางจิตวิญญาณที่สืบทอดบรรพบุรุษเพราะการรับช่วงต่อจะต้องเป็นผู้รับพิธีสืบทอดกันทางเชื้อสายของ ออละลูตีเท่านั้น แต่เนื่องจากการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นหลังส่งผลให้การสืบทอดขาดการรับช่วง และหากมีการรับการสืบทอดเป็นออละลูตีต่อ จะต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมอแกนร่วมกันอย่างถูกต้อง

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลศึกษาพิธีเห่นเอ็นหล่อโงของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนได้มีความแตกต่างทางด้านการจัดประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ซึ่งจากข้อมูลที่ค้นพบได้มีความแตกต่างกับงานวิจัยของ นายณัฐพล สุขสำราญ (2563: 95) ได้กล่าวไว้ว่า “วันที่ 3 ถือเป็นวันสุดท้ายของพิธีเห่นเอ็นหล่อโงจะเป็นพิธีลอยเรือ ลอยเคราะห์หรือที่ชาวมอแกนเรียกว่า

กำบางแหลมลอย จะมีการแห่เรือไปรอบหมู่บ้าน เพื่อเป็นการให้คนในหมู่บ้านทำบุญใส่เงินหรือข้าวของต่าง ๆ ลงไปในเรือ จากนั้นจะมีออกเรือลำใหญ่ของชาวมอแกนเพื่อนำเรือกำบางจำลองที่ได้สร้างขึ้นเมื่อวันที่สองของพิธีกรรมไปลอยกลางทะเล เป็นการปิดเป้าทุกโขกและสิ่งที่ไม่ได้ออกไปจากครอบครัวมอแกนและชุมชน โดยตามความเชื่อของชาวมอแกนจะมีการใส่เล็บ ผม เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ ทั้งยังมีการใส่ของใช้ภายในครัวเรือนลงไปในเรือกำบางจำลอง เพื่อให้ผีบรรพบุรุษ "ได้มีที่อยู่อาศัยไม่ต้องเร่ร่อนลอยไปลอยมาอย่างโดดเดี่ยวในทะเลตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวมอแกน" ชาตัพันธ์มอแกนมี "ไม่มีศาสนา มีเพียงความเชื่อในวิญญาณ การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษจึงเป็นสิ่งเดียวในการยึดเหนี่ยวจิตใจ การจัดพิธีเห่เอ็นหล่อโองเพื่อระลึกถึงวิญญาณบรรพบุรุษจึงเป็นประเพณีประจำปีของกลุ่มชาตัพันธ์มอแกน ตามเกาะใหญ่ เช่น เกาะสุรินทร์ ได้มีการจัดประเพณีประจำปีโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อเป็นการระลึกถึงวิญญาณบรรพบุรุษแต่อาจมีความแตกต่างกันออกไปของในด้านของพิธีกรรม หรือบริบทการจัดงาน พิธีเห่เอ็นหล่อโองของกลุ่มชาตัพันธ์มอแกนเกาะพยาม จังหวัดระนอง ได้มีความแตกต่างจากมอแกนเกาะสุรินทร์อยู่หลายประการ เช่น การทำพิธีจะเสร็จสิ้นภายในวันเดียว หลังจากนั้นจะเป็นช่วงเวลาของการเฉลิมฉลองตามวันและเวลาความเหมาะสมของคนในชุมชน หรือ พิธีลอยเรือกำบาง ในปัจจุบันกลุ่มชาตัพันธ์มอแกนเกาะพยาม จังหวัดระนองไม่ได้มีพิธีการลอยเรือกำบางเพื่อการสะเดาะเคราะห์แต่จะมีพิธีการปักธงนำทางสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากหมู่บ้านโดยจะต้องทำในช่วงเย็นหลังจากเสร็จพิธีปักเป้าสิ่งชั่วร้ายให้กับลูกหลาน ซึ่งจะต้องทำก่อนพระอาทิตย์ตกดิน โดยการนำหมากพลู ทุบเทียน ใบจากยาเส้น ไปวางไว้บนยอดโขดหินบริเวณแหลมทะเล เพื่อให้อยู่ไกลจากหมู่บ้านออกไป ในด้านของอาหารเช่นไหวยังคงมีความคล้ายกันคือต้องมีขนมมงคล 9 อย่าง แต่พิธีเห่เอ็นหล่อโองของเกาะพยามจะต้องมีการไหว้ของสุก ใช้เช่นไหววิญญาณบรรพบุรุษและของดิบ ใช้เช่นไหววิญญาณชั่วร้าย ต่างจากมอแกนเกาะสุรินทร์ที่ใช้ไก่สุก 2 ตัว คือไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว วัฒนธรรมประเพณีขั้นตอนอาจมีความแตกต่างกันไป แต่ยังคงมีวัตถุประสงค์เดียวกันในการจัดพิธีขึ้นนั้นคือการระลึกถึงบรรพบุรุษ

2. เพื่อจัดการความรู้ พิธี "เห่เอ็นหล่อโอง" ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง องค์ความรู้พิธีเห่เอ็นหล่อโอง เป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลจึงต้องมีเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ โดยการออกแบบสัมภาษณ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อป้องกันการมีข้อคำถามนอกประเด็น และมีข้อคำถามจำนวนมากจนเกินไป โดยการเรียงลำดับข้อคำถามได้เรียงลำดับให้ต่อเนื่องไว้เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจและง่ายต่อการเรียบเรียงลำดับความคิดในการตอบคำถาม โดยเริ่มต้นของแต่ละช่วงด้วยคำถามที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ไว้เป็นข้อแรกๆ เพื่อชักจูงให้ผู้ตอบอยากตอบคำถามต่อ ซึ่งอาจจะเน้นเป็นคำตอบที่ให้ผู้ตอบได้มีการเล่าเรื่องราวและแสดงความคิดเห็นความรู้สึก (คำถามปลายเปิด) เพื่อให้เป็นข้อมูลแนวทางในการเชื่อมโยงและวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นคำถามหลักและคำถามรอง โดยได้ถูกปรับแก้ไขและพัฒนาให้นำไปสู่วัตถุประสงค์ โดยได้ปรับเปลี่ยนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ ด้านการผลิตสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective) โดย

เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ วิจัย พิธี “เหนเอ็นหล่อโง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง มีค่า IOC = 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ (ผ่าน) องค์ความรู้ พิธี “เหนเอ็นหล่อโง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง เพื่อให้เกิดขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎี SECI 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) S : Tacit to Tacit

กระบวนการที่ 1 การนำผู้รู้ในชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การวางแผนในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเพณี “เหนเอ็นหล่อโง” และทำการลงพื้นที่ฝังตัวในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยได้สำรวจและกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเข้าร่วมประเพณี “เหนเอ็นหล่อโง” เกาะพยาม จังหวัดระนอง แยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. ผู้สืบทอดเชื้อสายโดยตรงของร่างทรงในพิธีเหนเอ็นหล่อโง จำนวน 2 คน 2. ผู้สูงอายุและชาวมอแกนในชุมชนมอแกนที่เคยได้มีการเข้าร่วมประเพณี “เหนเอ็นหล่อโง” จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแบบสัมภาษณ์ได้กำหนด

จากการลงพื้นที่จึงทำให้เห็นถึงข้อจำกัดในการสัมภาษณ์ คือ กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนมีความเข้าใจทางด้านภาษาพูดเท่านั้น ไม่สามารถอ่านหรือเข้าใจภาษาเขียนได้ การสื่อสารจึงควรเป็นไปในรูปแบบของการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน โดยเน้นเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด เพราะเป็นการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเล่าเรื่องราวของประเพณี “เหนเอ็นหล่อโง” ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) E : Tacit to Explicit

กระบวนการที่ 2 การนำความรู้จากผู้มาจดบันทึกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป

การทำความรู้ให้ชัดเจนในรูปแบบของการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แยกความรู้เป็นหมวดหมู่ตามที่ได้กำหนดขอบเขตคำถามแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ช่วง คือ

1. ที่มาของประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

1.1 ความสำคัญของประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

1.2 ความเชื่อในประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

1.3 คุณค่าของประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2. พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.1 สถานที่ วันเวลา ในการจัดการดำเนินงานประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.2 องค์ประกอบในการจัดงานประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.3 ตำแหน่งการตั้งเช่นไหว้ในประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.4 ของเช่นไหว้ในประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.5 พิธีกรรมในประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

2.6 กิจกรรมในงานประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง”

3. การสืบทอดของประเพณี พิธี “เหนเอ็นหล่อโง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม

และผู้วิจัยได้มีการพูดคุยกับกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนมอแกน ถึงการบันทึกภาพเพื่อผลิตสื่อ เพื่อเป็นการบอกกล่าวและขออนุญาตในการเก็บภาพบรรยากาศ ก่อนถึงวันถ่ายจริงในวันประเพณี เหน่เอ็นหล่อโบง ได้มีการนำทีมบันทึกภาพเตรียมสำรวจพื้นที่และเก็บภาพบรรยากาศต่าง ๆ ที่เป็นในลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนมอแกน เพื่อให้ได้ซึ่งภาพเนื้อหาวิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่แท้จริง โดยเมื่อถึงวันเริ่มประเพณีเหน่เอ็นหล่อโบง การบันทึกภาพได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนของการจัดพิธีโดยแบ่งเนื้อหาของการถ่ายทำออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการบันทึกภาพของการเตรียมของในการจัดพิธี ช่วงที่ 2 เป็นการบันทึกภาพช่วงของการทำพิธีเหน่เอ็นหล่อโบง ช่วงที่ 3 เป็นการบันทึกภาพช่วงของการสัมภาษณ์หลังจากการทำพิธี

สื่อวีดิทัศน์ พิธี “เหน่เอ็นหล่อโบง” ของชุมชนมอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง ถูกจัดให้อยู่ในช่วงเวลา 10-15 นาที เพื่อให้ตอบสนองถึงกลุ่มเด็กที่ต้องการศึกษา โดยมีระยะเวลาที่เหมาะสมแบ่งออกเป็น 3 ช่วงของการนำเสนอ ช่วงที่ 1 การแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3 นาที ช่วงที่ 2 การแสดงให้เห็นถึงการจัดเตรียมและการทำพิธีกรรมเหน่เอ็นหล่อโบง โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 6 นาที ช่วงที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความเคารพนับถือและความรู้สึกที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนมีต่อประเพณีเหน่เอ็นหล่อโบง โดยการผลิตสื่อในครั้งนี้ ได้ปรับแก้โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อโดยผู้รู้ในชุมชนมอแกนเกาะพยาม 3 คน และบุคคลภายนอกชุมชนมอแกนตรวจสอบจำนวน 3 คน ได้แก่ 1.คุณครูโรงเรียนเกาะพยาม 2.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพยามจังหวัดระนอง 3. นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการสำนักงานวัฒนธรรม โดยมีผลดังนี้

จากการประเมินโดยผู้รู้ในกลุ่มชาติพันธุ์ ได้ผลการประเมินประสิทธิภาพสื่อ พิธีเหน่เอ็นหล่อโบง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยาม จังหวัดระนอง แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และปรับปรุง พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มอแกนมีความได้ประเมินประสิทธิภาพของสื่อออกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความถูกต้องและความน่าสนใจของเนื้อหาส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ด้านองค์ประกอบต่าง ๆ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านภาพประกอบการเล่าเรื่องราวและความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5

ผู้รู้ในกลุ่มชาติพันธุ์มีความคิดเห็นโดยแบ่งเป็นรายด้านประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ด้านคุณค่าและประโยชน์ พบว่าการประเมินประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ “พิธีเหน่เอ็นหล่อโบง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง” ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีความถูกต้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.04)

จากการประเมินโดยบุคคลสำคัญนอกชุมชน ได้ผลการประเมินประสิทธิภาพสื่อ พิธีเหน่เอ็นหล่อโบง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยาม จังหวัดระนอง แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น มาก

ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และปรับปรุง พบว่ากลุ่มชาติมอแกนมีความได้ประเมินประสิทธิภาพของสื่อออกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความถูกต้องและความน่าสนใจของเนื้อหาส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ด้านองค์ประกอบต่าง ๆ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านภาพประกอบการเล่าเรื่องราวและความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89

บุคคลสำคัญภายนอกชุมชนความคิดเห็นโดยแบ่งเป็นรายด้านประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ด้านคุณค่าและประโยชน์ พบว่าการประเมินประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ “พิธีแห่เ็นหล่อบง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จังหวัดระนอง” ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีความถูกต้องของเนื้อหา ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.27)

3. การรวบรวมความรู้ (Combination) C : Explicit to Explicit

กระบวนการที่ 3 การนำองค์ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หมุนเวียน โดยการนำข้อมูลและสื่อวีดิทัศน์ให้กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนได้เรียนรู้ เพื่อเกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจากรุ่นสู่รุ่นกันมากยิ่งขึ้น เป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการบอกเล่าประสบการณ์พร้อมสื่อวีดิทัศน์ในการประกอบการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างน่าภาคภูมิใจ โดยเด็ก ๆ รุ่นใหม่ในชุมชนได้เห็นถึงประเพณีที่ได้สูญหายไป

4. การฝึกฝังความรู้ (Internalization) I : Explicit to Tacit

กระบวนการที่ 4 การปรับเปลี่ยนการเรียนรู้

การเรียนรู้จากประสบการณ์อาจส่งผลให้เกิดการสูญหายของความรู้เนื่องจากบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป โดยผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการติดต่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ ของ จ. ระนอง โดยเริ่มจากโรงเรียนเกาะพยาม เพื่อนำองค์ความรู้จัดเก็บให้แก่เด็กรุ่นต่อ ๆ ไปได้ศึกษาและเรียนรู้ในวัฒนธรรมของตนเอง ไปจนถึงผู้ที่สนใจในประเพณีแห่เ็นหล่อบงสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากทางหน่วยงานราชการจังหวัดระนอง เพื่อเป็นการกระจายการเรียนรู้และนำไปสู่ให้เกิดการเรียนรู้แบบหมุนเวียน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้ประเพณี “พิธีแห่เ็นหล่อบง” ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยามจังหวัดระนอง ในทฤษฎี SECI โดย Ikujiro Nonaka และ Takeuchi เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคลหรือความรู้ภายในที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์จนเกิดเป็นความรู้ความชำนาญแต่ไม่ได้มีการถ่ายทอดออกมาให้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือการบันทึกไว้เป็นสื่อกลาง จากกระบวนการข้างต้นผู้วิจัยได้นำผู้รู้ในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ซึ่งองค์ความรู้ที่จะนำไปทำให้เกิดการเรียนรู้แบบหมุนเวียน เพื่อลดการสูญหายขององค์ความรู้ ซึ่งได้จัดเก็บความรู้ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนโดยการบันทึกในรูปแบบของตัวหนังสือ และจัดบันทึกเพื่อการเรียนรู้ในรูปของสื่อวีดิทัศน์ เพื่อบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลในการ

จัดพิธีเห่นเอ็นหล่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคม วิถีชีวิตการเป็นอยู่นำไปสู่การตัดทอน ละเว้นของวัฒนธรรมและประเพณี ในอนาคตอาจมีการสูญหายของประเพณีพิธีเห่นเอ็นหล่องของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยาม เพราะกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่ได้มีการจดบันทึกข้อมูลเนื่องจากมอแกนมีเพียงภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน การเรียนรู้จึงเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์เท่านั้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษา การจัดการประเพณีเห่นเอ็นหล่อง ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จ.ระนอง มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ในการฝังตัวกับชุมชนและการเก็บข้อมูลองค์ความรู้จากกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน ผู้วิจัยจะต้องมีความเข้าใจถึงพฤติกรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อเป็นการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเป้าหมาย โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะนำไปสู่การเกิดความไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่แท้จริง

2. การเก็บข้อมูลผู้วิจัยต้องมีความรู้ในหัวข้อที่สัมภาษณ์เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการพูดคุย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นมากที่สุด

3. การจดบันทึกภาษามอแกนหรือคำเฉพาะถิ่นที่สำคัญเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนได้อย่างถูกต้อง

4. ควรมีการวางแผนในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายให้เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดคำถามซ้ำซ้อนในหัวข้อเดิม ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลประเพณีเห่นเอ็นหล่องของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยาม จ.ระนอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนมอแกนในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยด้านเฉพาะเจาะจง ในด้านของบทเพลงที่ใช้ในการทำพิธีเห่นเอ็นหล่องของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะพยาม จ.ระนอง

2. กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะพยามควรร่วมมือกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีเห่นเอ็นหล่องที่ใกล้จะสูญหายหรือที่ได้สูญหายไปแล้ว โดยอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนทำให้เกิดความเข้มแข็งในวัฒนธรรมของตนเอง โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกหลานหรือชุมชนภายนอกโดยมีคนในชุมชนมอแกนเป็นผู้ประสานกับหน่วยงาน

3. โรงเรียนในชุมชนเกาะพยาม ควรมีการให้ความรู้หรือการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าให้กับเด็ก ๆ มอแกนรุ่นหลังได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของตนเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chaiprom Wallaya, และ Na Lamphun Ratana. (2017). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาศิลปพื้นบ้าน
ล้านนา เรื่อง การฟ้อนสาวไหม. วารสารสารสนเทศศาสตร์.
- ชัยมงคล ฌปักษ์, และ อารีรุ่งเรือง ศุภชัย. (2016). การศึกษาการบริหารจัดการความรู้กิจกรรมทาง
การศึกษาศิลปะ ของพิพิธภัณฑ์บ้านจิมทอมป์สัน.
- ฐาปนี เลขาพันธ์, และ จุฑารัตน์ ศราวุฒะวงศ์. (2015). การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษา
กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.
- นฤมล อรุโณทัย, และ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2557). ทักษะวัฒนธรรมชาวเล : ร้อยเรื่องราว
ชาวเล มอแกน มอแกน และอุรักลาไวย์ ผู้กล้าแห่งอันดามัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์.
- บุญดี บุญญากิจ, และ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2549). การจัดการความรู้--จากทฤษฎีสู่การ
ปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- ภราดร จินดาวงศ์. (2549). การจัดการความรู้ *KM = Knowledge management the
experience*. กรุงเทพฯ : ซีดับบลิวซี พรีนติ้ง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. บัณฑิตศึกษา, ส. (2557). การจัดการความรู้ : ประมวลสาระชุด
วิชา 13734 = *Knowledge management 13734* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วงศ์บุญมาก สุวิทย์. (2015). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. *The Golden Teak : Humanity and Social
Science Journal*.